

УНИВЕРЗИТЕТУ „ЏОН НЕЗБИТ“
ФАКУЛТЕТУ
ГЕОЕКОНОМСКОМ
БЕОГРАД

ЗАВРШНИ РАД НА СТУДИЈАМА ТРЕЋЕГ СТЕПЕНА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

На основу одлуке Сената Универзитета од _____, пошто смо проучили урађену
ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ под називом:

(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

„УТИЦАЈ ЕНЕРГЕНАТА НА ЕКОНОМСКИ РАСТ ЗЕМАЉА ЦЕНТРАЛНЕ АЗИЈЕ“

кандидата: МА Милоша Радивојевића подносимо следећи:
(звање, име и презиме кандидата)

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату, докторској дисертацији/ уметничком пројекту

(Елементарни подаци о кандидату, наслову рада, обиму и библиографским подацима)

Кандидат Милош Радивојевић рођен је 27.12.1985. године у Београду. На Геоекономском факултету, Универзитета „Џон Незбит“ у Београду, завршио је основне студије, на два смера – сектор ЕУ и сектор за Русију и постсовјетски простор (2008. године) а потом и мастер академске студије (2010. године) на сектору за Русију и постсовјетски простор. У школској 2010/2011. години уписао је заједнички програм докторских студија Факултета за пословне студије и Геоекономског факултета (раније Факултета за међународну економију), Универзитета „Џон Незбит“ у Београду. Све испите и друге обавезе предвиђене наставним планом и програмом ових докторских студија је успешно окончао школске 2011/2012. године.

Током мастер студија, стажирао је на Институту за Међународну политику и привреду у Београду, а од 2011. до 2013. године радио је као асистент волонтер и изводио вежбе на Геоекономском факултету на предметима Савремена економија Русије и Економије постсовјетског простора. Од 2013. до почетка 2017. године радио је као пројект менаџер а потом и као Међународни генерални секретар у Асоцијацији Невладиних организација Југоисточне Европе – CIVIS.

Као аутору одобрен му је за објављивање научни чланак „Исламски фактор на територији Централне Азије“ у међународном научном часопису „Мегатренд ревија/Megatrend Review“ (ISSN 1820-3159) за издање у 2017. години. Као коаутор је објавио научни чланак „Примена ГИС-а у области обновљивих извора енергије“, Зборник радова XXXVI Симпозијума о операционим истраживањима SYM-OP-IS 2009, Математички институт САНУ, Ивањица, ИСБН 978-86-80953-43-4, ЦОБИСС.СР-ИД 169585932 и „Географски информациони системи и њихов значај у области експлоатације обновљивих извора енергије“, 2010. у оквиру Ене10 Зборник радова 6. регионалне Конференције „Животна средина ка Европи“, Амбасадори животне средине и Привредна комора Србије, Београд,

ИСБН 978-86-910873-3-3 (АЖС), ЦОБИСС.СР-ИД 148979724. Као коаутор објавио је и специјални додаток „Путевима римских царева на Балкану“, Књ.2, Милански едикт (313-2013): Основ за слободу вероисповести и уверења?, Конференција „Непролазна вредност и трајна актуелност Миланског едикта – у сусрет великом јубилеју 2013. године“, Нови Сад, ИСБН 978-86-911779-1-1, ЦОБИСС.СР-ИД 201378572. Објавио је и приказ књиге: Хасиба Хрустић, Светска финансијска криза и државна интервенција у одабраним земљама, „Међународни проблеми“ – часопис Института за међународну политику и привреду, Београд, Vol. LXII, No.2/2010, ИССН 0025-8555, ЦОБИСС.СР-ИД 6012674

Кандидат Милош Радивојевић је испунио све обавезе прописане Законом о високом образовању Републике Србије и нормативним актима Универзитета „Џон Незбит“ који регулишу област трећег нивоа академских студија, и у том смислу стекавши право на пријаву теме за израду докторске дисертације, исту је пријавио 01. децембра 2015. године. Кандидат је предао завршену докторску дисертацију ментору 20. марта 2017. године. Дисертација под називом „**Утицај енергената на економски раст земаља Централне Азије**“ је изложена на 211 страна. Првих 5 страна се односе на насловну страну и страну после насловне, сажетак и кључне речи на српском и енглеском језику, садржај и списак скраћеница. Преосталих 206 страна текста, које су означене арапским бројевима, се односе на увод, главе (од I до VI) и закључак (укупно 203 страна), списак литературе, списак табела и слика. Од 149 јединица литературе, 103 су књиге, научни чланци и студије а 45 су интернет извори са којих су преузимани ажурирани макроекономски подаци о земљама и ажурирани подаци из области енергетике тих земаља, као и остали стручни и професионални прилози. Кандидат се приликом израде рада служио обимном, углавном страном научном и стручном литературом и то на енглеском и руском језику. Коришћена литература је релевантна и у складу је са постављеним предметом и циљевима истраживања, односно омогућила је остваривање постављених циљева и очекиваних резултата и доприноса.

2. Предмет и циљ докторске дисертације/уметничког пројекта

(Показати да је реч о оригиналној идеји, значајној за развој научне или уметничке области)

Регион Централне Азије, који чини пет република бившег СССР – Казахстан, Узбекистан, Киргистан, Таџикистан и Туркменистан, представља јединствен регион са аспекта богатог историјског и културног наслеђа јер то је регион који се простира на некадашњем путу свиле. Са економског аспекта, овај регион буди све већу заинтересованост код инвеститора из Кине, Русије, САД и ЕУ, док је са политичког аспекта гледано, све значајнији због свог геостратешког положаја.

Републике овог региона нису још завршиле транзициони процес, што за последицу има недовољну развијеност демократских институција и структурирану економију. Развој тржишне економије је отежан услед превазиђене структуре политичког и економског система којим је управљао стари совјетски кадар унутар свих државних институција. Један од највећих адута за развој овог региона представљају природни ресурси, односно енергенти, са акцентом на нафти и природном гасу. Предмет дисертације се темељи на досадашњим научним истраживањима која су показала да већина земаља Централне Азије од стицања независности бележи економски раст.

Током последње деценије, бележи се све већа заинтересованост иностраних инвеститора за енергетски сектор.

Предмет дисертације је сагледавање значаја који енергенти могу имати за економски раст земаља Централне Азије.

Рад обухвата истраживање у периоду од 2005. до 2015. године.

Рад је фокусиран на пет држава Централне Азије, некадашњих чланица СССР: Казахстан, Узбекистан, Туркменистан, Киргистан и Таџикистан.

Истраживање има мултидисциплинарни карактер. Првенствено се односи на економију, а затим на: географију, социологију, политикологију и менаџмент.

Из предмета истраживања произилазе **научни и друштвени циљ** истраживања.

Научни циљ истраживања огледа се у научној дескрипцији и научној класификацији.

Друштвени циљ истраживања огледа се у анализи стања о појавама и процесима, као што су: актуелне, и на њима засноване, будуће промене економског и геостратешког стања, појава, процеса и доминантних актера на територији Централне Азије, и других евентуалних промена чији је извор релативно обиље енергетским ресурсима региона. Истраживање може имати значај за ширу друштвену заједницу, посебно за институције које су заинтересоване за енергетску сарадњу са земљама Централне Азије.

2. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

(Објаснити да ли су хипотезе научно потврђене или оборене)

Генерална хипотеза рада била је:

X: Што се придаје већи значај енергентима у развоју земаља Централне Азије, то ће економски раст тих земаља бити већи и обратно.

Посебне хипотезе биле су:

X1: Ако би се повећала експлоатација природног гаса, нафте, угља и обновљивих извора енергије, онда би се увећао бруто домаћи производ већине земаља Централне Азије, и обратно.

X2: Ако би се реално сагледали и максимално искористили потенцијали у количини и доступности нафте и гаса, као и потенцијали експлоатације обновљивих извора енергија, онда би се увећала акумулација капитала.

X3: Ако би се побољшали инфраструктурни капацитети енергетског сектора, онда би се увећали обим и структура трговине већине земаља Централне Азије и обратно.

X4: Ако би се адекватно одговорило на изазове у енергетском сектору онда би се увећала вредност и структура инвестиција у већини земаља Централне Азије.

Све посебне хипотезе су потврђене. X1 и X2 су потврђене коришћењем статистичке корелације а X3 и X4 су потврђене на основу квалитативне анализе, коришћењем веродостојних података из доступне литературе која је обрађивала ову проблематику.

4. Кратак опис садржаја

Након **увода**, у глави I презентован је **„Методолошки оквир истраживања“** у којем су образложени проблем и предмет истраживања, циљеви истраживања, хипотезе од којих се пошло у истраживању, методе истраживања, и резултати и научни допринос.

У глави II која носи назив **„Енергенти“** су презентовани основни појмови и дефиниције енергената односно фосилних горива (нафта, природни гас, угаљ, постојеће резерве у свету и последице коришћења фосилних горива). Укратко су обрађени и обновљиви извори енергије, као енергенти који ће у будућности бити све више заступљени а који су важан сегмент стратегија развоја земаља Централне Азије.

У глави III која носи назив **„Економски раст“** су презентовани основни појмови и дефиниције фактора економског раста као и економског развоја, да би се направила разлика ова два наизглед иста а у потпуности различита појма. Обрађени су Бруто домаћи производ, бруто национални производ, национални доходак, акумулација капитала, међународна размена, инвестиције.

У глави IV која носи назив **„Развојни пут и најважнија обележја земаља Централне Азије“** дата је анализа пет земаља Централне Азије: Казахстана, Узбекистана, Туркменистана, Киргистана и Таџикистана. За сваку од држава направљен је приказ који чине најбитнији историјски, географски и политиколошки подаци. Посебна пажња дата је макроекономској анализи пошто су ти подаци касније коришћени за испитивање хипотеза.

У глави V која носи назив **„Енергетика као фактор развоја у Централној Азији“** приказани су најважнији индикатори енергетског сектора Централне Азије. Приказана је величина енергетских резерви и производња енергената. Затим, приказане су значајније инфраструктурне мреже гасовода и нафтовода у Централној Азији као и стратешки правни оквири у области енергетике у Централној Азији. Испитане су корелације Утицаја производње енергената на економски раст земаља Централне Азије као и квантитативна процена утицаја производње енергената на акумулацију капитала у Централној Азији.

У глави VI која носи назив **„Улога енергената у међународним економским односима Централне Азије“** приказан је билатерални однос земаља Централне Азије са великим партнерским земљама као што су САД, Кина, ЕУ Русија итд. У овом поглављу је објашњено зашто енергенти имају битну улогу у билатералним односима, како стање енергетске инфраструктуре утиче на спољну трговину итд.

На крају ове дисертације је презентован **закључак, списак коришћене литературе, списак табела и слика.**

5. Остварени резултати и научни допринос

(Конкретно навести допринос научној, стручној или уметничкој области)

Резултати истраживања имају како научни тако и друштвени допринос.

Научни допринос има двоструки значај. С једне стране се огледа у потврђивању и проширивању досадашњих научних сазнања о улози енергената и њиховом утицају на економски раст земаља Централне Азије.

То је остварено кроз:

- описивање појмова, појава и процеса који су везани за енергенте и економски раст земаља Централне Азије,
- класификацију појмова, појава и процеса који су везани за енергенте и економски раст земаља Централне Азије.
- објашњење значаја енергената и повезаности између производње енергената и раста и развој држава које су предмет истраживања.

Како би проблем био адекватно испитан, хипотезе су захтевале квантитативну и квалитативну анализу. Тако су прва и друга посебна хипотеза испитане и потврђене на основу статистичке корелације, док су трећа и четврта посебна хипотеза испитане и потврђене на основу квалитативне анализе односно анализе и објашњења добијених резултата. Тиме је потврђена и генерална хипотеза.

Друштвени допринос се огледа у реалном сагледавању позиције енергената и њиховог утицаја на економски раст земаља Централне Азије. Истражени су и дефинисани сви елементи. На бази тих података могу да се сагледају сви потенцијали енергетског сектора Централне Азије.

Ово истраживање може да послужи као основа за даља истраживања у овој области и свим научним институцијама које се баве енергетиком, Централном Азијом и уопште постсовјетским простором. Додатно, истраживање може бити од користи компанијама које послују на територији Централне Азије или компанијама које имају сарадњу са другим компанијама из овог региона, а посебно нашим компанијама јер може бити од помоћи при креирању стратегије пословања, склапања уговора, те може допринети подстицању развоја наше привреде услед унапређења трговинске сарадње са земљама Централне Азије.

6. Закључак

(Навести да је докторска дисертација/уметнички пројекат урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно или уметничко дело и да су се стекли услови за његову јавну одбрану)

Докторска дисертација под називом „**Утицај енергената на економски раст земаља Централне Азије**“ је урађена у свему према одобреној пријави и представља оригинално и самостално научно дело, чиме су се стекли услови за његову јавну одбрану. У претходном делу извештаја указано је на *резултате и научни допринос* који је кандидат постигао.

У складу са наведеним, Комисија за оцену докторске дисертације закључује да је кандидат Милош Радивојевић урадио *оригинално и самостално научно дело* које задовољава критеријуме докторске дисертације.

Полазећи од изложеног, предлажемо Научно-наставном већу Геокономског факултета у Београду да прихвати докторску дисертацију кандидата **Милоша Радивојевића** под називом „**Утицај енергената на економски раст земаља Централне Азије**“ и да одобри јавну одбрану докторске дисертације.

С обзиром на то да је мало радова који се баве овом темом, овај рад представља изврсну основу за даља истраживања у овој области и може бити веома корисна у унапређењу билатералних односа Србије и земаља Централне Азије. Из разлога што садржи економско-политички приказ са објашњеним аспектима инвестиционе климе у овим земљама. Рад пружа прилично детаљну слику о свим битним енергетским аспектима земаља Централне Азије и о билатералним односима са најмоћнијим земљама света.

Место и датум:

Београд, 04.05.2017. године

Чланови Комисије за оцену
докторске дисертације:

Проф. др Наташа Станојевић,
редовни професор

Проф. др Миљојко Базић,
редовни професор

Проф. др Катарина Закић,
ванредни професор